

Evanghelia după Ioan – context istoric și cultural

Într-un colț al lumii antice, unde Imperiul Roman își întindea mantia de piatră și lege, iar iudaismul își păstra flacăra tradiției, se naște o Evanghelie care nu seamănă cu celelalte. Nu începe cu genealogii, nici cu ieslea din Betleem, ci cu o proclamare cosmică: „La început era Cuvântul, și Cuvântul era cu Dumnezeu, și Cuvântul era Dumnezeu.” (Ioan 1:1). Este începutul unei revelații care transcende timpul și spațiul.

Am ales să cercetez contextul cultural și istoric al Evangheliei după Ioan nu doar din dorința de cunoaștere, ci dintr-o chemare lăuntrică — o sete de a înțelege mai adânc frumusețea și taina Fiului lui Dumnezeu. Această Evanghelie nu este pentru mine doar un text sacru, ci o lumină care m-a atins, o voce care mi-a vorbit în tăcerea inimii. În ea, Iisus nu este doar învățător, ci Logosul — Cuvântul care s-a făcut trup, care a locuit printre noi și care continuă să locuiască în iubirea noastră.

Fiecare vers din această Evanghelie poartă parfumul unei revelații: apa vie care vindecă setea sufletului, lumina care alungă întunericul fricii, vița care ne unește în comuniune, păstorul care ne cheamă pe nume. Am simțit că, pentru a înțelege cu adevărat aceste simboluri, trebuie să pătrund în lumea în care au fost rostite — o lume frământată, dar plină de așteptare, în care Hristos a coborât ca să ne ridice.

Această temă este pentru mine o formă de iubire — o încercare de a-L contempla pe Iisus nu doar cu mintea, ci cu inima, în lumina epocii în care a pășit printre oameni. Este o călătorie spre începutul Cuvântului, spre rădăcina vieții, spre izvorul care nu seacă.

Cercetarea se bazează pe o abordare interdisciplinară, îmbinând analiza istorică, teologică și literară. Am consultat surse biblice (textul canonic al Evangheliei după Ioan), comentarii patristice, studii academice contemporane, precum și lucrări de istorie a religiilor și culturii antice. Metoda principală este analiza contextuală, completată de interpretarea simbolică și comparativă.

Autorul Evangheliei este identificat tradițional cu Ioan, fiul lui Zebedei, unul dintre cei doisprezece apostoli, numit de Hristos „fiul tunetului” pentru zelul său aprins. Deși textul nu îl numește direct, se referă de cinci ori la „ucenicul pe care-l iubea Isus”, un indiciu delicat și plin de tandrețe. Tradiția bisericii, confirmată de părinți precum Irineu și Policarp, îl recunoaște pe Ioan ca autor — martor ocular al minunilor, al suferinței și al gloriei.

Evanghelia după Ioan a fost scrisă între anii 90–110 d.Hr., într-un timp în care comunitatea creștină se maturiza, iar întrebările despre identitatea lui Iisus deveneau tot mai profunde. Spre

deosebire de celelalte trei evanghelii — Matei, Marcu și Luca — care sunt numite sinoptice pentru că oferă o viziune comună asupra vieții lui Iisus, Ioan deschide o cale aparte, contemplativă, teologică, aproape mistică.

Aici, Iisus nu este doar Mesia așteptat, ci Logosul întrupat, Lumina lumii, Pâinea vieții, Vița adevărată. Miracolele nu sunt doar acte de putere, ci semne — ferestre spre o realitate cerească. Dialogurile sunt adânci, uneori enigmatice, precum cel cu Nicodim, unde nașterea din nou este o taină exprimată prin jocuri de cuvinte imposibil de tradus din greacă.

Această evanghelie se deosebește prin:

- Stilul poetic și simbolic: plin de metafore, repetiții ritmice și imagini cosmice.
- Absența parabelor: în loc de povestiri, avem revelații directe.
- Accentul pe identitatea divină a lui Iisus: nu doar Fiul Omului, ci Fiul lui Dumnezeu din veșnicie.
- Perspectiva comunității iohanine: un grup de credincioși care trăiau tensiunea dintre iudaism și noua credință, căutând răspunsuri în iubirea revelată.

Astfel, Evanghelia după Ioan nu este doar o carte — este o candelă aprinsă în întunericul lumii, o chemare la comuniune cu Dumnezeu prin Cuvântul care s-a făcut trup. Este o invitație la a vedea cu ochii inimii, a crede dincolo de dovezi, și a iubi până la capăt¹.

Context istoric

În secolul I d.Hr., Imperiul Roman se afla în perioada Principatului, inaugurată de Augustus, primul împărat. Roma era un colos administrativ și militar, întins pe trei continente, cu drumuri pavate, legi uniforme și o rețea de orașe care pulsa cu viață. Pax Romana, pacea impusă de sabie, oferea stabilitate, dar și control strict asupra provinciilor.

Palestina era o provincie marginală, dar strategică, aflată sub dominație romană directă. După moartea regelui Irod cel Mare, teritoriul a fost împărțit între fiii săi, iar în anul 6 d.Hr., Iudeea a devenit provincie romană guvernată de procuratori. Printre aceștia se numără și Pontius Pilat, cel care va juca un rol crucial în procesul lui Iisus².

Viața politică în Palestina era marcată de tensiuni între populația evreiască și autoritățile romane. Evreii aveau o identitate religioasă puternică, centrată pe Templul din Ierusalim, și nu acceptau cultul împăratului, ceea ce genera conflicte. În același timp, existau grupări diverse:

- Fariseii, preocupați de legea orală și puritate ritualică
- Saducheii, aristocrați conservatori, apropiați de puterea romană

¹ <https://bibleproject.com/articles/john-gospel-eternal-son-reveals-father/> (accesat la data de 29.10.2025).

² <https://www.britannica.com/biography/Pontius-Pilate> (accesat la data de 29.10.2025).

- Esenienii, retrași în comunități ascetice
- Zeloții, revoluționari care visau la eliberarea națională

Această pluralitate religioasă și politică crea un teren fertil pentru apariția unei mișcări spirituale radicale: creștinismul. Iisus din Nazaret apare ca o figură profetică, dar mesajul său transcende naționalismul și legalismul. Evanghelia după Ioan reflectă această tensiune — Iisus este respins de autoritățile religioase, dar și de lumea politică, fiind perceput ca o amenințare³.

Totuși, infrastructura romană — drumurile, limba greacă, rețeaua urbană — a facilitat răspândirea mesajului evanghelic. Apostolii au putut călători, scrie și predica în întreg imperiul, iar comunitățile creștine s-au format în marile orașe: Antiohia, Efes, Corint, Roma.

Situația politică era paradoxală: un imperiu opresiv, dar organizat, o provincie tensionată, dar plină de așteptări mesianice. În acest cadru, Evanghelia după Ioan se naște ca o lumină în întuneric, o chemare la o împărăție care nu este din lumea aceasta.

Obiceiuri sociale și familiale

Familia extinsă era nucleul societății. Căsătoriile erau aranjate, iar ospățul de nuntă era un eveniment major — scena de la Cana (Ioan 2) reflectă acest cadru. Femeile aveau roluri limitate public, dar în Evanghelie apar ca martore și interlocutoare spirituale (femeia samariteană, Maria Magdalena).

Spălarea picioarelor, oferirea de ulei parfumat, ospățul comun — toate erau gesturi rituale și sociale, reinterpretate de Iisus în cheie spirituală⁴.

Structura și particularitățile Evangheliei după Ioan

1. Structura generală

Evanghelia este organizată nu cronologic, ci teologic, în jurul semnelor și discursurilor care revelează identitatea lui Iisus:

- Prologul (Ioan 1:1–18): un imn cosmic despre Logosul divin, care „s-a făcut trup și a locuit printre noi”.
- Cartea semnelor (Ioan 1:19 – 12:50): șapte minuni (semne) care dezvăluie slava lui Hristos și provoacă credința sau împotrivirea.
- Cartea slavei (Ioan 13 – 20): Cina cea de Taină, Patimile, Moartea și Învierea — văzute ca intrare în slavă, nu ca înfrângere.
- Epilogul (Ioan 21): apariția lui Iisus pe țărmul Tiberiadei și reabilitarea lui Petru.

³ Peter Stanford, *50 de idei pe care trebuie să le cunoști despre religie*, București, Editura LITERA, 2020, p. 88

⁴ Howard F. Vos, *Obiceiuri și Tradiții din Vremurile Biblice*, Oradea, Editura Casa Cărții, 2021, passim.

2. Particularități literare și teologice

- Simbolismul este central: apă, lumină, pâine, viță, păstor — toate devin metafore ale revelației.
- Dialogurile sunt lungi, adesea enigmatice, cu dublu sens (ex. Nicodim, femeia samariteană).
- Lipsa parabelor: în locul lor, Ioan folosește afirmații directe și imagini teologice.
- Miracolele sunt numite semne și au rol revelator, nu doar de compasiune.
- Accentul pe identitatea divină a lui Iisus: El este „Eu sunt” — expresie care evocă numele lui Dumnezeu din Exod 3:14.
- Stilul poetic: fraze ritmate, repetiții, antiteze (lumină/întuneric, viață/moarte, adevăr/minciună).

3. Diferențe față de evangheliile sinoptice

- Nu include nașterea lui Iisus, botezul de către Ioan, ispitirea în pustiu sau instituirea Euharistiei în forma clasică.
- Evenimentele sunt plasate într-un cadru diferit (ex. curățirea templului apare la început, nu la final).
- Iisus vorbește mai mult despre Sine, într-un limbaj teologic înalt.
- Este singura evanghelie care afirmă explicit divinitatea lui Hristos încă din primul verset.

4. Scopul declarat

Ioan însuși își exprimă intenția: „Acestea s-au scris ca să credeți că Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, și crezând, să aveți viață în Numele Lui.” (Ioan 20:31)

Într-o lume în care începuturile erau descrise prin genealogii sau nașteri, Ioan alege să înceapă cu o afirmație cosmică: „La început era Cuvântul, și Cuvântul era cu Dumnezeu, și Cuvântul era Dumnezeu.” (Ioan 1:1)

Această frază nu este doar o introducere — este o explozie de sensuri. „La început” evocă Geneza, dar nu vorbește despre creația lumii materiale, ci despre originea divină a Logosului. „Cuvântul” (în greacă Logos) este mai mult decât o expresie — este rațiune, ordine, înțelepciune, dar și Persoană. Este Hristos, înainte de întrupare, în comuniune eternă cu Tatăl.

Prologul continuă ca un poem teologic, în care fiecare vers este o treaptă spre înțelegerea misterului:

- „Toate au fost făcute prin El” — Logosul este arhitectul creației.
- „În El era viața, și viața era lumina oamenilor” — o lumină care nu poate fi stinsă de întuneric.

- „Cuvântul S-a făcut trup și a locuit printre noi” — punctul culminant, întruparea divinului în fragilitatea umană.

Această coborâre a Logosului în istorie este actul suprem de iubire. Nu este o simplă apariție, ci o „locuire” — în greacă **eskēnōsen**, care înseamnă „a-și întinde cortul”, evocând prezența lui Dumnezeu în cortul întâlnirii din Vechiul Testament⁵.

Apa — izvorul vieții veșnice

Apa este prezentă în momente-cheie: la nunta din Cana, în dialogul cu femeia samariteană, la spălarea picioarelor, la cruce. Dar în Ioan 4, Iisus rostește cuvintele care transfigurează sensul apei: „Cine va bea din apa pe care i-o voi da Eu, nu va înseta în veac.” Această „apă vie” nu este fizică, ci spirituală — Duhul Sfânt, care curăță, hrănește și dă viață. Ea devine un izvor lăuntric, o fântână care nu seacă, o promisiune a regenerării.

Lumina — revelația și călăuza

Iisus spune: „Eu sunt Lumina lumii; cel ce Îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric.” (Ioan 8:12) Lumina este simbolul adevărului, cunoașterii și prezenței divine. Ea alungă întunericul ignoranței și al păcatului. În Prolog, lumina este „viața oamenilor”, iar în vindecarea orbului din naștere (Ioan 9), ea devine vedere spirituală. A fi luminat înseamnă a vedea cu ochii inimii, a recunoaște pe Hristos.

Vița — comuniunea

În Ioan 15, Iisus rostește una dintre cele mai intime metafore: „Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele.” Vița este simbolul unității organice dintre Hristos și credincioși. A rămâne în El înseamnă a primi seva divină, a rodi iubire, adevăr și viață. Este o imagine agricolă, dar profund euharistică — mlădițele nu pot trăi fără viță, iar vița își dă viața pentru rod.

Păstorul — călăuză și jertfă

„Eu sunt Păstorul cel bun. Păstorul cel bun își dă viața pentru oile sale.” (Ioan 10:11) Păstorul este figura protectoare, iubitoare și sacrificială. Spre deosebire de păstorii angajați, care fug la pericol, Hristos își oferă viața. Oile Îl cunosc, Îl urmează, iar El le cheamă pe nume. Este o imagine pastorală, dar și mesianică — păstorul este regele blând, conducătorul care nu domină, ci slujește⁶.

⁵ Teodor-Ioan Colda, *Ecouri ale teologiei exodului în Evanghelia după Ioan*, în Daniel G. Oprean (coord.), *Dialogul dintre exegeză și teologie în predicarea biblică*, Timișoara, Editura de Vest, 2018, p. 140.

⁶ <https://semneletimpului.ro/religie/biserica-adventista/adventisti/fascinanta-evanghelie-dupa-ioan.html> (accesat la data de 29.10.2025).

Evangelhia după Ioan nu este doar o scriere teologică, ci o fereastră deschisă spre inima unei epoci frământate, în care cerul și pământul se ating prin Cuvânt. Într-un context marcat de dominația romană, de tensiuni religioase și de căutări spirituale intense, această evanghelie se înalță ca o lumină care nu poate fi cuprinsă de întuneric. Cultura, tradițiile și obiceiurile timpului devin fundalul viu pe care Logosul se întrupează, iar simbolurile apei, luminii, viței și păstorului capătă sensuri adânci, revelatoare.

Prin stilul său unic, prin profunzimea simbolică și prin viziunea sa teologică, Evangelhia după Ioan transcende granițele istoriei și ale culturii, chemând cititorul la o întâlnire personală cu Hristos — nu doar ca profet sau învățător, ci ca Fiu al lui Dumnezeu, ca Lumină a lumii și ca Viață veșnică. Astfel, înțelegerea contextului în care a fost scrisă nu este un simplu exercițiu istoric, ci o cheie spre o lectură mai profundă, mai vie, mai adevărată.

În tăcerea dintre cuvinte, Evangelhia după Ioan ne invită să vedem, să credem și să rămânem în Viță — pentru ca, asemenea mlădițelor, să trăim din seva iubirii divine și să aducem rod în lume.

Anexe

Anexa 1

Harta Imperiului Roman în secolul I d.Hr. (cuprindea și Peninsula Iberică și Britannia)

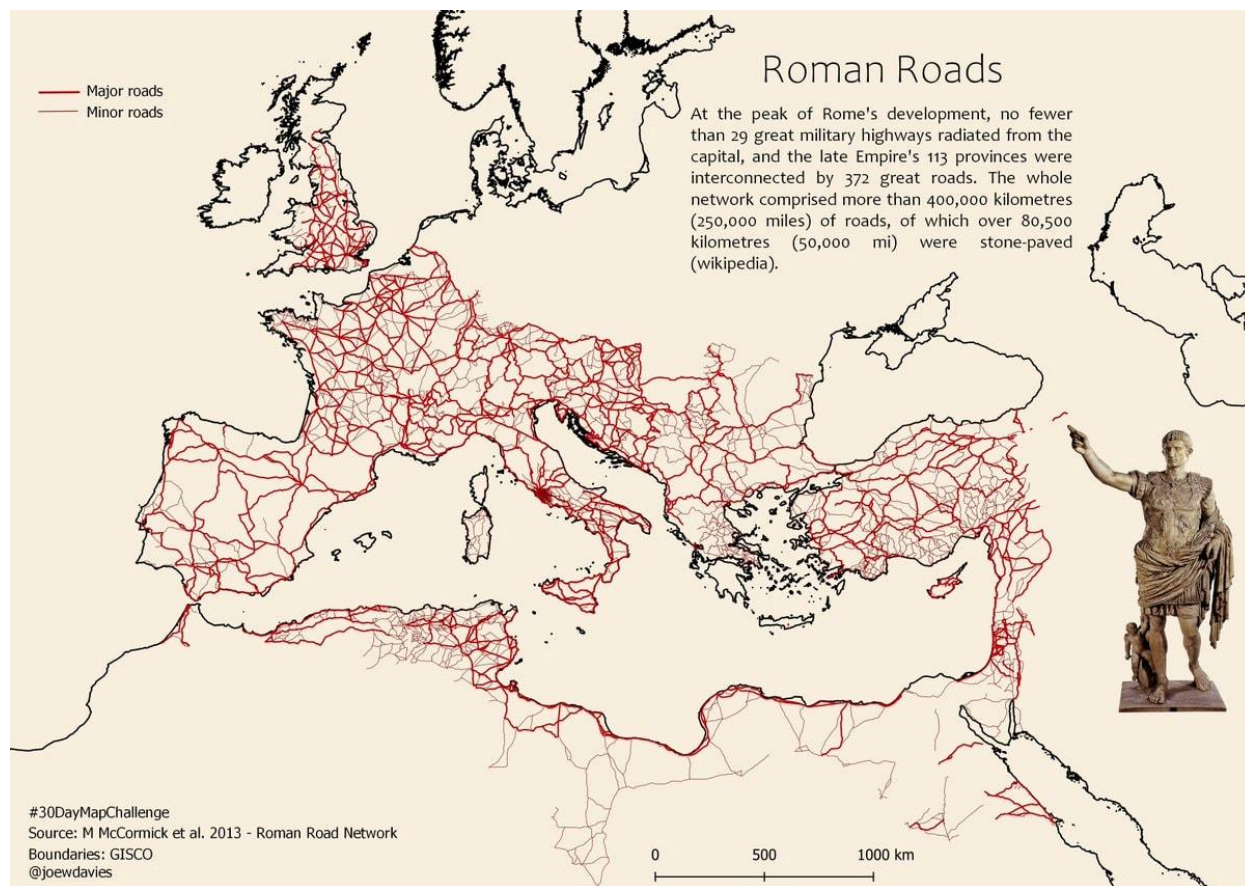

7

⁷ <https://www.oldmapsonline.org/en/history/regions#position=3.8205/39.78/40.93&year=91>

Anexa 2

Drumurile romane

8

Drumuri romane majore în Palestina și conexiunile lor imperiale

Via Maris (Drumul Mării)

- Una dintre cele mai vechi și importante rute comerciale din Orientul Apropiat.
- Conecta **Egiptul** cu **Damasc** și **Mesopotamia**, trecând prin **Gaza**, **Cezareea**, **Megiddo** și **Nazaret**.

Drumul Ierusalim – Cezareea

- Conecta capitala religioasă a Iudeii cu centrul administrativ roman de pe coastă.
- Era folosit de guvernatori romani (precum **Pontius Pilat**) pentru a călători între reședință și Templu.

Drumul Ierusalim – Ierihon – Damasc

- Ruta nordică spre Siria, importantă pentru comerț și comunicații.

⁸ <https://istorieveche.ro/2022/01/09/drumurile-romane/>